

הלכות תלמוד תורה פרק ג

פרק ג

כתר תורה

כתר תורה

א.

בשלשה כתרים נכתרו ישראל - כתר תורה, וכתר כהונה, וכתר מלכות.
כתר כהונה - זכה בו אהרן, שנאמר "והיתה לו ולזרעו אחריי ברית כהונת
עולם" (במדבר כ"ה:ג).

כתר מלכות - זכה בו דוד, שנאמר "זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי"
(תהלים פ"ט:ל"ז):

ב.

כתר תורה - הרי מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר "תורה צוה לנו משה
מורשה קהילת יעקב" (דברים ל"ג:ד') - כל מי שירצה יבוא ויטול:

ג.

שמה תאמר שאותן הכתרים גדולים מכתר תורה? הרי הוא אומר "בי מלכים
ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק, בי שרים ישורו" (משלי ח:טו-ט"ז):

ד.

הא למדת שכתר התורה גדול מכתר כהונה וכתר מלכות.

אמרו חכמים: ממזר תלמיד חכמים קודם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר
"יקרה היא מפנינים" (משלי ג:טו), יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני לפנים:

מעלת התורה על המצוות

ה.

אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא
תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן, שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך
התלמוד קודם למעשה בכל מקום.
היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה -
אם אפשר למצוה להיעשות על ידי אחרים - לא יפסיק תלמודו,
ואם לאו - יעשה המצוה ויחזור לתורתו:

ו.

תחילת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד, ואחר כך על שאר מעשיו.
לפיכך אמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך
שלא לשמה בא לשמה:

תנאי קיום המצווה כראוי

ז.

מי שנשארו ליבו לקיים מצוה זו כראוי לה, ולהיות מוכתר בכתרה של תורה -
לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על ליבו שיקנה תורה עם העושר
והכבוד כאחד.
כך הוא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה,
ובתורה תהיה עמל.

ולא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל, אבל אם הרבית תורה הרבית שכר, והשכר לפי הצער:

ח.

שמה תאמר, עד שאקבץ ממון ואחזור - אקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור - אקרא.

אם תעלה מחשבה זו על ליבך - אין אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי, ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמה לא תיפנה:

ט.

כתוב בתורה "לא בשמים היא" (דברים ל"ב), "ולא מעבר לים היא" (דברים ל"ג).

לא בשמים היא - לא בגסי הרוח היא מצויה.

ולא מעבר לים היא - לא במהלכי מעבר לים היא.

לפיכך אמרו חכמים, "לא כל המרבה סחורה מחכים", וציוו ואמרו, "הוי מעט עסק ועסוק בתורה":

י.

דברי תורה נמשלו במים, שנאמר "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיהו נ"ה:א'), לומר לך, מה המים אין מתכנסין במקום מדרון, אלא נזחלין מעליו ומתקבצין במקום אשבורן, כך דברי תורה אינן נמצאין בגסי הרוח, ולא בלב כל גבה לב, אלא בדכא ושפל רוח, שמתאבק בעפר רגלי החכמים, ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מליבו, ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל, ושאר יומו ולילו עוסק בתורה:

יא.

כל המשים על ליבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה - הרי זה חילל את השם, וביזה את התורה, וכיבה מאור הדת, וגרם רעה לעצמו, ונטל חייו מן העולם הבא, לפי שאסור ליהנות בדברי תורה בעולם הזה:

יב.

אמרו חכמים, "כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם". ועוד ציוו ואמרו, "לא תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם". ועוד ציוו ואמרו, "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות", ו"כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה", וסוף אדם זה שיהא מלסטס את הבריות:

יג.

מעלה גדולה היא למי שהוא מתפרנס ממעשה ידיו, ומידת חסידים הראשונים היא, ובוזה זוכה לכל כבוד וטובה שבעולם הזה ולעולם הבא, שנאמר "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" (תהלים קכ"ח:ב') - אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא שכולו טוב:

התחזקות בתורה

יד.

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן, ומצער גופו תמיד, ולא יתן שנת לעיניו, לעפעפיו תנומה.

אמרו חכמים דרך רמז: "ואת התורה אדם כי ימות באהל" (במדבר י"ט:יד) - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמה.

וכך אמר שלמה בחכמתו "התרפית ביום צרה צר כחך" (משלי כ"ד:י).

ועוד אמר "אף חכמתי עמדה לי" (קהלתב:ט) - חכמה שלמדתי באף עמדה לי:

עצות פרטיות

טו.

אמרו חכמים: ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית הכנסת, לא במהרה הוא משכח,

וכל היגע בתלמודו בצנעה - מחכים, שנאמר "ואת צנועים חכמה" (משלי י"א:ב),

וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו - תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש, במהרה הוא שוכח:

טז.

אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה.

לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה - ייזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה.

אמרו חכמים: "אין גורנה של תורה אלא לילה, שנאמר "קומי רוני בלילה" (איכה ב':ט) "

וכל העוסק בתורה בלילה - חוט של חסד נמשך עליו ביום, שנאמר "יוםם יצוה י"י חסדו ובלילה שירה עמי תפילה לאל חיי" (תהלים מ"ב:ט).

וכל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה - אש אוכלתו:

"כי דבר י"י בזה" (במדבר ט"ז:ל"א) - זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר.

וכן, כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק,

או שקרא ושנה, ופרש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו - הרי זה בכלל בווזה דבר י"י.

אמרו חכמים: כל המבטל את התורה מעושר - סופו לבטלה מעוני, וכל המקיים את התורה מעוני - סופו לקיימה מעושר:

יח.

וענין זה מפורש הוא בתורה, הרי הוא אומר **"תחת אשר לא עבדת את י"י אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל - ועבדת את אויבך אשר ישלחנו י"י בך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל, ונתן עול ברזל" וג' (דברים כ"ח:מ"ז-מ"ח)**, ואומר **"למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך" (דברים ח':ט"ז) :**